

FÁZE 4: STRATEGIE, TAKTIKA A PŘÍPRAVA NA AKCI

V této fázi pojmenováváme svou pozici v problému a spolu s tím i vlastní moc či bezmoc. Ptáme se “Kde jsem v problému já?” **Formulovat vlastní pozici umožní vidět se v síti problému jako aktér, který je s problémem spojen a který problém ovlivňuje.** Pak bude snazší vidět možné protihráče (antagonisty), a jejich motivace a vztahy k nám samotným, stejně jako možné spojence*yně, kteří*ré mají podobnou pozici jako my a naše vlastní limitní situace. Tehdy může být užitečné ptát se na otázky.

KROKY A OTÁZKY:

1. VOLBA SPOLEČNÉHO ZÁMĚRU

Skupina ve třetí fázi vygenerovala řadu představ o ideální vizi budoucnosti. Nyní je potřeba v diskusi vybrat tu vizi, která bude nejlépe reprezentovat **zájmy, potřeby a touhy** skupiny. Víze, byť jakkoliv ambiciózní a alternativní, musí být též představitelně dosažitelná a akceptovatelná skupinou. V této etapě se opíráme o výstupy z druhé fáze a klademe důraz na rozlišování mezi naivní a kritickou nadějí.

- ? Jakou podobu budoucnosti si přejeme?
- ? Kterou podobu budoucnosti chceme naopak odvrátit?
- ? Pro který z příběhů a vizí se společně rozhodneme?

2. HLEDÁNÍ PÁKOVÝCH BODŮ SYSTÉMU A JEHO AKTÉRŮ

Nyní se skupina se znalostí hlavních představitelů systému (osoby, skupiny, firmy, organizace), které si rozkryla v druhé fázi sociální analýzy, zamyslí, kde jsou slabá místa systému a kde jsou takzvané „pákové body“, tedy ta místa systému, která je možné konfrontovat a očekávat největší dopad na změnu systému.

- ? Kde jsou v systému pákové body? Jaké změny by mohly umožnit pohyb systému?
- ? S kým se můžeme spojit a kdo stojí proti nám? Kdo jsou naši spojenci a naši protihráči? Jaké jsou jejich skutečné krátkodobé a dlouhodobé zájmy? O kterých aktérech se potřebujeme dozvědět více informací?

3. KRITICKÉ ZHODNOCENÍ VLASTNÍCH MOŽNOSTÍ

Pro přípravu správné taktiky je důležité, aby si skupina před plánem akce kriticky zhodnotila vlastní síly, možnosti a slabé stránky. V této fázi je také velmi podstatné spojit skupinu s člověkem nebo organizací, která má již s podobnými aktivitami ve veřejném prostoru zkušenosti. Podle výzkumů to bývá pro mladé lidi impulsem k vlastní občanské angažovanosti.

- ? Jaké jsou naše silné a slabé stránky?
- ? Kde jsou silné a slabé stránky protistrany?
- ? Co je to, co nás limituje, abychom směřovali*y k naší vizi?
- ? Jak se můžeme připravit na střet s limity a protistranou?
- ? Jaká spojení s druhými potřebujeme posílit? Čí zkušeností se můžeme inspirovat?

4. VOLBA STRATEGIE A TAKTIKY

Skupina již ví, co chce prosazovat, ví, kdo drží moc a statu quo, zná jejich i své silné a slabé stránky. V této etapě skupina **plánuje společnou akci na podporu své víze** o budoucnosti a o změně, ke které by mělo dojít. Akcí mladí lidé vstoupí do veřejné debaty. Akce a její příprava je zcela stěžejní moment pedagogiky osvobození, kdy z počátku umlčená skupina aktivně formuluje

své zájmy vůči těm, kteří*ré mají moc a ne vždy ochotu tyto hlasy vyslyšet. Ať už naplánovaná akce bude jakkoliv veliká, měla by být transformativní a měla by překračovat vnitřní občanské limity žáků a žákyň.

- ? Jaké akce si k tomuto tématu umíme představit? Jakou akci můžeme připravit, abychom občansky vyjádřili*y alternativní vizi budoucnosti?
- ? Jakých cílů chceme akcí dosáhnout?
- ? Jaká kritéria a hodnoty by naše akce měla naplňovat?
- ? O jaké své silné stránky se můžeme během realizaci akce opřít? A jaké slabé stránky nás budou naopak omezovat?
- ? Jaké můžeme očekávat protiakce a jak se na ně připravit?
- ? Jaké může mít naše akce nezamýšlené důsledky a jak je ošetřit?
- ? Jaké budou naše kroky, pokud naše taktika selže?

5. PŘÍPRAVA NA AKCI

V závěrečné etapě čtvrté fáze skupina zvažuje již zcela konkrétní otázky spojené s akcí a s nastavením společných pravidel pro akci.

- ? Kdo se chce zapojit? Jaké z rolí budeme potřebovat?
- ? Co k akci potřebujeme? – procesní, hmotné a právní podmínky akce
- ? Jakou alternativu nabídneme těm, kteří*ré se nechtějí aktivně zapojit?
- ? Kdo bude dělat co, kdy a jak?

Procesy na straně studujících

- .. Definují vlastní alternativní vizi společnosti a volí kolektivní cestu k jejímu prosazování ve veřejném prostoru.
- .. Kriticky zvažují otázky naděje na změnu a odvahy čelit přesile.
- .. Uvažují o problému z mnoha úhlů pohledu a odolávají lákavým a naivním rychlým závěrům.
- .. Rozumí systému, a proto rozpoznají možné pákové body v něm.
- .. Zvažují dlouhodobé, krátkodobé a nezamýšlené důsledky akcí.
- .. Rozlišují transformativní (ve vztahu k vizi) a adaptivní strategie.

Procesy na straně vyučujících

Cílem pedagogické práce není studující limitovat, odrazovat nebo naopak motivovat k falešným nadějím, ale z pozice kritického přítele upozorňovat na možné aspekty, problémy a překážky zvolené akce.

- Podporují hledání skupinové shody na alternativní vizi budoucnosti.
- Otevřeně upozorňují na problematiku naděje naivní a naděje kritické.
- Podporují studující v identifikaci pákových bodů systému.
- Podporují studující v identifikaci klíčových protihráčů a spojenců a jejich motivací systém udržovat nebo měnit.
- Podporují studující v kritickém a reálném zhodnocení sil skupiny.
- Podporují studující v zorganizování setkání s inspirativními představiteli*kami spojenců.
- Otevřeně nastolují téma občanské odvahy.
- Přípravují skupinu na možnost neúspěchu a předvídají jeho scénář.
- Podporují skupinovou dynamiku a rozložení rolí studujících ve skupině.
- Snaží se netlačit skupinu k jeho*jejím vlastním vizím a cílům.

Znaky emancipační akce v systému kritické pedagogiky

- **Transformativní:** akce má za cíl změnit realitu. Změnit situaci ve prospěch stanovených vizí a cílů.
- **Veřejná:** akce míří do veřejného prostoru. Jejím cílem není pouze změna v rovině individuální nebo skupinové.
- **Zmocňující:** akce vyžaduje překročení zvnitřněných občanských limitů. Akcí čelí silnějšímu protihráči, který má moc situaci změnit, tím posiluje sebedůvěru žáků a žaček.
- **Reflektovaná:** je doprovázena reflexí, která shrnuje výsledky akce, změnu situace, reakci okolí, občanské zmocnění účastníků a podněcuje k přemýšlení o dalších krocích.